

CASTELLS CATALANS

AMPOSTA

Nom del castell: Amposta
Data de construcció: X-XIV
Municipi: Amposta
Comarca: Baix Ebre
Altitud: 10 m
Coordenades: E 0.580000 N 40.714444
(Geogràfica - ETRS89)
Com arribar-hi: les restes del castell estan situades dins el nucli urbà i a la plaça del castell, entre els carrers Major, Fossat i l'Ebre.

Edificat al marge dret del riu Ebre, en una prominença de la terrassa quaternària, en un punt on el riu s'estreny, a pocs quilòmetres de la desembocadura. El recinte actualment està situat al bell mig del nucli urbà i centre històric

Història

Castell termenat. Té el seu origen en època islàmica. Documentat el 1097, molt abans de la conquesta, seria una fortificació de tipus albacar és a dir, un recinte emmurallat que tancava un espai on es refugiaria la població en cas de perill. La conquesta del castell fou realitzada pel comte de Barcelona Ramon Berenguer IV, l'any 1148, quan s'apoderà de Tortosa. L'any 1150, el comte atorgà a l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, el castell amb el seu terme. Així, es convertí en el centre de la Castellania d'Amposta, és a dir, dels dominis hospitalers a Catalunya i Aragó.

Posteriorment, el rei Pere el Gran, el 1280, va permutar amb els hospitalers els llocs d'Onda i Gallur per la comanda d'Amposta, incorporant-se Amposta al domini reial. El 1282, atorga la primera carta de poblament, confirmada el 1286 per Alfons el Lliberal i ratificada, el 1321, per Jaume II. De primer moment, el rei dona el castell en feu a Pere de Sanaüja, ciutat de Lleida. Durant aqueix temps la jurisdicció del castell fou motiu de disputes amb Tortosa; i en moments concrets, com la guerra de l'Hospital, el castell va pertànyer a Tortosa.

Al s.XIV, pren relleu la figura dels alcaids en la custòdia i defensa del castell; rebran a canvi un sou i seran nomenats pel rei, i de vegades per

l'oligarquia tortosina, que estava interessada en el control del castell i les seves rendes. L'any 1384, passa a mans de l'orde de Sant Jordi d'Alfama, per concessió del rei Pere III. Posteriorment, però, en la guerra de Joan II (1462-72), es troba una altra vegada sota el control de Tortosa, jugant un paper molt important en la defensa d'aquesta ciutat. Fou assetjat entre 1465 i 1466, i malgrat els ajuts de la ciutat tortosina, fou pres i destruït.

Després de la guerra, el castell d'Amposta fou donat pel rei Joan a un noble navarrès, Pere de Peralta, en compensació pels serveis prestats; aquest noble cedí part dels seus drets a l'arquebisbe de Saragossa. A partir del 1470, la ciutat de Tortosa intenta aconseguir el castell i les seves rendes per mitjà de l'arrendament a fi de reforçar el control del nus comercial de l'Ebre i la Mediterrània.

Les diferents incursions pirates del segle XVI van contribuir-ne a la desfeta. Tant és així, que l'abat de Benifassà va demanar permís, que li fou concedit, per treure pedra del castell per bastir altres construccions. Posteriorment s'utilitzà per a finalitats industrials; s'hi instal·là un molí de regalèssia, una fàbrica de sabó i, ja en segle XIX, molins arrossers.

Arquitectura

Escasses ruïnes a la part alta prop de l'Ebre. Es conserven restes i estructures del sistema defensiu andalusí (segle X), del castell comtal (segles

Torre de Sant Joan. Dibuix de Jacques Moulinier.

XIV-XV), torre de defensa situada a la base de l'escola d'Art (segle XIV) i muralla de tancament del recinte jussà del castell (segles XII-XV). Dins el recinte hi ha restes de fortificacions de les guerres carlines i restes d'època ibèrica.

Segons les descripcions de Robió i de Zurita, el castell tenia tres fossats de forma semicircular. Hi havia també tres torres. Una es trobava sobre el riu, la torre «*Spital*», que fou enderrocada durant la guerra contra Joan II (1466). L'altra era la «*Celoquia*», situada a la part central i l'última la de «*Sant Joan*». Actualment es coneixen els dos fossats interiors a partir d'excavacions i un plànol del segle XVIII. Hi ha unes restes de l'emmurallament exterior prop dels fonaments del Pont Penjat.

Del castell destaquen tres grans portals cecs situats a la façana fluvial: un amb arc ogival, i els altres dos amb arc de mig punt, a més de restes d'altres portals. El portal ogival és el de mides més grans, voltat per restes dels primitius murs, de paredat força regular i que presenta un bon nombre de dovelles a l'arc una mica irregulars. Els seus basaments evidencien alguna campanya constructiva posterior. A l'esquerra d'aquest portal es troben els dos portals de mig punt, al de més a l'esquerra li manca una part dels suports laterals, mentre que l'altre conserva l'arc i part dels suports laterals.

A l'àrea central del castell hi ha sis estances mig soterrades de 5 m² cadascuna. Una, més alta, conserva restes d'una porta i senyals d'un pis superior. Segurament, el pagament de delmes en espè-

Fossat i murs del castell medieval.

cies requeri la construcció d'espais soterrats per a emmagatzematge. L'espai superior es dedicaria a funcions de vigilància. Les parets foren bastides amb carreus de pedra sorrenca ben escairats i col·locats en filades horitzontals i al terra hi ha grans lloses de pedra.

Torre de Sant Joan

A la zona nord del recinte del castell, les excavacions de l'inici dels anys 90 van posar al descobert bona part d'una torre, dibuixada per Moulinier al llibre d'André de Laborde (s. XIX), que sembla que és la descrita per J. Zurita com a Torre de Sant Joan. Té planta rectangular (9,10 x 11,75) feta amb carreus de pedra de diferents mides, els uns llisos i els altres encoixinats. A la cara interior hi ha també carreus i, entre les dues cares, hi ha morter de calç. En conjunt formen uns murs d'una amplada de 2,40 m. En la cara NW i SE hi ha espitlleres. La torre fou construïda en un punt feble, en un angle de la muralla àrab. Té una alçada màxima conservada de 5-6 m. Tant les estances d'emmagatzematge esmentades com aquesta torre són d'època baix medieval (s.XIV-XV).

Extret de: *Castell d'Amposta*. Catalunya Romànica, vol XXVI. Tortosa i Les Terres de l'Ebre La Llitera i el Baix Cinca. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1997, pàgines 172-173, isbn=84-412-2515-X

Elena Fàbregas
Jordi Gironès

Gener 2016